



Pedagoginės

Aktualijos

Piličiausko

Akimis

Nr. 31

2008 m. rugsėjo 1 d.

PAPA-31

Šio numerio **Sveikinimai Ir Linkėjimai** tradiciškai siejami su naujų mokslų metų pradžia, Rugsėjo 1-ąja. Tačiau jie – tik „proforma“, t.y. nedetalizuojami ir neplėtojami. Kažkodėl nuotaika ne šventinė... Gal todėl, kad baigiasi jau antrasis švietimo reformos dešimmetis, o tie gražūs linkėjimai („sėkmės darbe“, „mokinių meilės ir pagarbos“...) taip ir lieka tuščiaviduriai, taip ir nesipildo... Todėl tenka galvoti, kad retas Kolega, o ir mokinys šiandien jausmingai deklamuoję kadaise mano vaikystėje išmoktą eilėraščių: „Šviečia saulė kuo skaisčiausiai / Pirmąją rugsėjo. / Tai dienele mums atėjo, / Tai visų brangiausia...“ Tačiau, nors esi prievartaujamas pesimistinių jausmų, tokią dieną privalai išlikti optimistas, nes tu – pedagogas. Tąsyk išeities ieškai atsisakydamas minėtų abstrakčių sveikinimų ir linkėjimų, o vietoje jų siūlydamas konkrečią idėją. Taigi, tikrąjį Pedagogą – Mokytoją, Motiną, Tėtį – kviečiu humanistinei akcijai: 2008/2009 mokslo metais „**Išgelbėkime nors vieno vaiko sielą**“.

Aktualijoje pristatomas Amžinųjų vertybių medis, kuris siūlomas kaip savotiška metodinė priemonė tam ugdytojui, kuris norėtų dalyvauti jau minėtoje („Išgelbėkime nors vieno vaiko sielą“) humanistinėje akcijoje. Straipsnyje pažymima, kad auklėjimo baruose, t.y. puoselėjant dvasines vertybes nėra neišsprendžiamų,- yra tik nesprenžiamos problemos. Tokia nuostata teikia optimizmo: kai tik Šeima, Mokykla, Visuomenė, Žmonija (artimiausiu metu?) supras artėjantį jų fizinės būties krachą ir dabar diegiamų deformuotų vertybių bankrotą, tada prisimins Amžinųjų vertybių medį, pažvelgs į jo viršūnę, kurioje mirksi „Šviesi Vilties žvaigždė“ ...

Šiame numeryje baigiamas projekto „Pilietiškumo ir demokratinių vertybių ugdymas taikant inovatyvius metodus“ teorinės medžiagos publikavimas (žr. PAPA-12 – PAPA-30). Konkrečiai – tai gerb. Skaitytojui žinomo leidinio „Grožio ir Gėrio link. Klasės auklėtojo knyga“ **Baigiamosios išvados, rekomendacijos ir įžvalgos**.

Praktikume toliau publikuojama minėtos knygos „Grožio ir Gėrio link“ metodinės dalies medžiaga. Šį kartą jos autorė L. Navickienė siūlo klasės auklėtojui su mokiniais gvildinti 2.3.1. temą „Jausmai žmogaus būtyje“. Dalykinei integracijai, kaip jau įprasta šiame publikacijų cikle, naudojami specialiai sukurti kūriniai: L. Navickienės apsakymas „Naujokė“ ir S. Karalienės dailės paveikslas „Laiškas sau“ ...

Solėja Karalienė tęsia publikacijų ciklą „Žiniasklaida – pagrindinė šių dienų asmenybės auklėtoja“ (žr. PAPA-24 - PAPA-29). Septintajame šio ciklo straipsnyje „**Internete – naujós subkultūros ištakos**“ autorė atkreipia dėmesį į padidėjusį interneto pažinčių portalų (svetainių) populiarumą ir juose pateikiamos informacijos poveikį nepilnamečio vertybinių nuostatų formavimuisi.

Skyrelyje „Svečio tribūna“ talpinamas Irenos Stulpinienės straipsnis „**Kurk gėrį ir neprašyki nė kieno leidimo**“. Jame žinoma šalies mokytoja metodininkė, humanistinės pedagogikos idėjų Lietuvoje populiarintoja, pateikia gražių minčių apie gerumo puoselėjimą vaiko širdyje, o taip pat pristato būsimą Mokytojų mokytojo Š.Amonašvili seminarą, vykiantį lapkričio mėnesį Šiauliuose.

„Atgarsiai...“ Kaip žinia, užbaigiant 2007/2008 mokslo metus Atviru laišku (žr.: Aktualija//PAPA-30) kreipiausi į Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininką, Nepriklausomybės Akto Signatarą Č. Jursėną ir Lietuvos radijo ir televizijos Generalinį Direktorių A. Siauru-sevičių prašydamas bendromis pastangomis keisti Valstybinio transliuotojo diskusinių laidų rengimo strategiją ir taktiką. Juk šią instituciją pagrįstai galėtume vadinti mūsų Nacionaline mokykla, turinčia nepaprastai didelės įtakos visuomenės vertybių diegimui... Gerb. Č **Jursėno atsakyme** į minėtą Atvirą laišką paaiškinama esama situacija ir kuklios LRS bei LRT galimybės tuo klausimu. (Todėl, matyt, tik sutapimas lėmė tai, kad kai kurios Aktualijoje paminėtos laidos iš programų tinklelių jau išnyko, arba atsisakyta jų vedančiųjų paslaugų...) Padėka Gerb. LRS Pirmininkui (bei kai kurios praktinės išvalgos) talpinamos PAPA **redaktoriaus laiške**.

„Juokas pro ašaras“ – šis sparnuotas klasiko išsireiškimas tinka A. Valinsko miniatiūrai **„Pirmyn į akmenų amžių“**, kurioje Autorius asociatyvios ironijos priemone išvelgia mūsų šių dienų mokytojo gyvenimo atitikmenų su neįgalaus urvinio žmogaus būtimi... Tebūnie ši dienraščio „L.T.“ publikacija – dovana šventiniam PAPA skaitytojo atsipalaidavimui Rugsėjo pirmosios proga.

Dėkoju Albertui Navickui už naują e-žurnalo dizainą, o Solėjai Karalienei – už teksto apipavidalinimą.

Nuoširdžiai

Albertas

2008 m. rugsėjo 1 d.

Gerb. Kolege,

Rugsėjo pirmosios proga tradiciškai tikslinga **pasveikinti** Tave, sugrižusį į savo postą, pailsėjusį, išsiilgusį mokinių ir bendradarbių... Taigi, nuoširdžiai sveikinu.

Reikėtų ta proga ir **palinkėti**: puikios nuotaikos, geros sveikatos, sėkmės ir kantrybės sunkiame ir atsakingame Tavo darbe... Taigi, nuoširdžiai linkiu...

Banalokas formalumas? – Sutinku. Gal todėl esama šalių, kur tokios šventinės tradicijos nėra puoselėjamos: tądien susirinkusiems mokyklos mokiniams ir mokytojams direktorius praneša organizacines veiklas ar vadybos novacijas ir – prie darbo!.. (Beje, net ir mokinių gėlės mokytojams rugsėjo pirmąją čia būtų vertinamos kaip kyšis, arba išankstinis palankumo siekimas...) Todėl ir aš nenorėčiau išsamiau plėtoti tradiciškai išsakomų jausmų: juk jau kiek metų rugsėjo išvakarėse ir jo pirmosiomis dienomis sveikinome vienas kitą ir **linkėjome pedagoginės sėkmės, o situacija švietimo ir mokslo fronte vis blogyn ir blogyn...** Rodos, tuoj tuoj prasidės visa apimanti blogio blokada, diegiamų vertybių chaosas... Pavyzdžiui, ko vertos vien tokios mintys, kurias išsakė šių metų „Santaros-Šviesos“ suvažiavimo (Alanta, birželio 26–29d.) dalyviai: „Švietimas, kaip projektas, jau dabar yra apskritai žlugęs, o tęsiasi tik iš inercijos“; „Reforma su pedagogika neturi nieko bendro – tai greičiau socialinės patologijos sritis“; „Šioje sistemoje ir pedagogai, ir mokiniai jaučiasi nemotyvuoti ir nesaugūs“; ir kt.¹ Tokie nuogaštavimai nejučia siūlo paralelę tarp dabartinės mūsų rugsėjo pirmosios ir kai kurių netolimo sovietmečio tradicijų: kasmet du kartus – gegužės ir lapkričio mėnesį – skanduodavom „Tegyvuoja komunizmas – šviesi visos žmonijos ateitis!“, tačiau tokios masinės savitaigos pasekmės, kaip žinome, patyrė aki-vaizdų fiasko... Kaip čia antrą kartą neužlipus ant to paties grėblio?

Taip mąstant, galvojant ir samprotaujant pamažu rutuliojasi konkreti mintis: kviesti gerb. Kolegas konkrečiai humanistinei akcijai – „**Išgelbėjime nors vieno vaiko sielą**“. Beje, šis sumanymas kilo pagrįstai. Kaip žinia, 2006/2007 m.m. gerb. PAPA skaitytojus raginau orientuotis **Piliečio ugdymui**, 2007/2008 m.m. skyrėme **Auklėtojo** misijai suvokti. Todėl, pratęsiant tradiciją, 2008/2009 mokslo metus taip pat galėtume skirti svarbios idėjos įgyvendinimui. Kokios? – Ar gali būti kas nors reikšmingesnio mūsų profesijos baruose, kaip **padėti vaikui** – apleistam šeimoje (kurioje, pavyzdžiui, abu tėvai – chroniški alkoholikai...), o mokykloje – pašėpiamam, stumdomam, prievartaujamam?.. Arba, atvirkščiai, mokykloje keršijančiam visiems už namuose patiriamą smurtą ir taip siekiančiam savirealizacijos... Taigi, vargu ar šiandien greta savęs, toli neieškodami, surastume reikšmingesnę humanišką ir krikščionišką misiją – pagelbėti ir padėti vienam mažutėliui...

O kodėl akcentuojama mūsų šnekamojoje kalboje nepopuliari sąvoka – „siela“? – Todėl, kad, manyčiau, ji labiausia kenčia. Be to, mūsų galimybės padėti negalaujančiai vaiko sielai yra žymiai didesnės negu suteikti pagalbą jo kūnui. Juk, pavyzdžiui, fizinės žaizdas ar kitas ligas turėtų gydyti medikai; šalantį ar alkstantį kūną aprengti ir pamaitinti – daugiau socialinės apsaugos tarnybų misija... Kenčiančios vaiko sielos atgaivai mes, mokytojai, tikrai galėtume padėti, padėti daug ir nepakartojamai. – Kaip?

Glausta „pagalbos“ schema (bet ne būtinai tokia!) pateikiama šio PAPA numerio Aktualijoje. Čia, mielas Kolega, siūlyčiau tik jos pačią pradžią: pasirenki vieną, labiausiai, Tavo nuomone, dvasiškai kenčiantį vaiką. Tada surandi progą ir galimybę ilgai ir ramiai jį

¹ Žr.: L. Lozuraitytė. Švietimas – jau žlugęs projektas? // Dialogas, 2008 m. rugpjūčio 1d.

stebėti (suprantama, jam šito nepastebint) ir mintyse išsiaiškinti jo sielos būseną, dvasinės kančios priežastis... Gal būt, po tokios diagnostinės observacijos Tu, gerb. Kolega, galėsi mintyse pasakyti, tarkim, tokius žodžius, liudijančius Tavojo pažinimo pasekmes – vaiko dvasinės ligos diagnozę ir galimus gydymo būdus:

O, mano mielas Vaike, patikėki:
Aš neviltį Tavose akyse
Regiu,- lyg čia stovėtume trise –
Tik Tu, tik aš ir pagiriotas Tavo tėtis...

Išgyveni Tu gėdą ir skausmus
Kenti. Ir pyktis graužia Tavo sielą:
„Kodėl, Likime, man davei nemielą
Girtuoklį tėtį, keliantį vaidus?“

O, mano mielas Vaike, sumanus,
Nuo šiolei būsi mano Tu Sūnus!

Ir jeigu šiam savo Sūnui / Dukrai, mielas Kolega, reguliariai dovanosi **meilės** bei **pagarbos** jausmus, rasi progą su juo pabendrauti (pasiteirauti apie jo sunkumus ir išgyvenamas problemas, apie fizinius ir dvasinius pavojus, tykančius jo kasdienybėje...), tai Tavo rodomų jausmų apsuptyje nesunkiai pradėsi jausti jo **dėkingumą Tau, o draugė – ir pasitikėjimą Tavimi...** Juk, sutikime, tokie potyriai jo sielai – šoko terapija!- kuri labai neįprasta, netikėta ir nelaukta. Būtent dėl šios priežasties Tavų pastangų terapinis poveikis tampa nepaprastai reikšmingas, efektyvus ir nepakartojamas. Beje, tokio bendradarbiavimo metu, tikėtina, kils mintis ieškoti galimybių šiltesniam drabužiui įsigyti, pamaloninti skanesniu kąsniu... (Gal, pavyzdžiui, jo pašalpa, kurią skiria savivaldybė ar valstybė, ir kurią biologiniai tėvai harmoningai prageria, galėtų pasiekti tikrąjį adresatą?..) Ir kaip čia neprisiiminti žodžių: „Iš tiesų sakau jums, kiek kartų tai padarėte vienam iš šitų mažiausiųjų mano brolių, man padarėte“ (Mt 25,40).

O dabar susimąstykime: jeigu taip per mokslo metus Tu, mielas Kolega, pagelbėtum tik vieno vaiko kenčiančiai sielai, tai per savo profesinės veiklos 40 metų jau būtum išgelbėjęs gražų būrį žmonių... O jeigu mokykloje Tavo kilniu altruistiniu pavyzdžiu pasektų dar keli mokytojai? O jeigu tokių dvasios misionierių atsirastų kiekvienoje apskrityje? rajone? kiekvienoje mokykloje? O jeigu (metodikai tobulėjant?) vieno vaiko sielos terapijai pakaktų pusės metų? O jeigu šią pagalbą gebėtume suteikti per mėnesį? – Sunku įsivaizduoti, koks Dvasinis Atgimimas prasidėtų Lietuvos mokyklose! Deja, suprantu, jog šitokios baigmės neturėčiau baimintis: ji neįmanoma vien todėl, kad jos įgyvendinimui visiškai nereikia jokio papildomo finansavimo... Tik **nuoširdžios meilės ir pagarbos vaikui!** Štai čia – pagrindinė problema: kur nėra milijonų, ten dažnam lietuviui nekyla rankos...

O gal tikrai nustokime dejuoti, kad tamsu, bet kiekvienas uždekime bent po vieną žvakutę – „Išgelbėkime nors vieno vaiko sielą“?

2008 m. rugsėjo pirmosios proga
nuoširdžiai Albertas

Atgal



KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Aktualija

arba

TIKĖJIMAS, MEILĖ IR VILTIS pedagoginio dvasingumo struktūroje

Tikėjimas, Meilė ir Viltis – amžinųjų vertybių triada. Šį sureikšminimą galima pagrįsti tokiais argumentais. Pirma. Tai svarbiausios krikščioniškosios vertybės, kuriomis, beje, grindžiami įvairių religijų tikinčiųjų įsitikinimai². Antra. Tai esminės žmogaus būties ir sėkmingo žmogiškojo bendravimo prielaidos, kurių nesilaikymas, t.y. netikėjimas žmogumi ir jo geranoriškumu, egoistinis abejingumas visiems, visur ir visada natūraliai veda prie smurto, narkotikų, savižudybių... Trečia. Ji, triada, nepaprastai svarbi ir *universal* ugdymo bei *saviugd*os priemonė, būtina ugdant *visų* amžiaus tarpsnių ugdytinius ir todėl taikytina *visų* dalykų pamokose. Jos ignoravimas mokykloje ir visuomenėje suponuoja tokią situaciją, kokią, deja, šiuo metu turime. Tai reiškia, kad šios vertybės yra būtina efektyvaus ugdymo – taigi, ir sėkmingos švietimo reformos!- sąlyga. Trečiąjį – pedagoginį aspektą aptarkime išsamiau, idant pagrįstume vertybių triados reikšmę ugdymo procese.

Galima sakyti, kad Tikėjimas, Meilė ir Viltis tai – savotiško *Vertybių medžio* kontūras, kuriame kiekviena jų atlieka atitinka-

mą funkciją. Pastarosios gali būti įvairios, tačiau visais atvejais jos turėtų „dengti“ ugdymo procesą. Pateiksiu tik vieną jų.

*T i k ė j i m a s*³ – ugdomojo proceso *šaknys*, tvirtai įaugusios į mūsų žmogiškąją prigimtį, dovanotą mums Kūrėjo. Kas galėtų paneigti ar ignoruoti mokytojo *Tikėjimo* reikšmę ugdymo procese? Ar pedagogas gali netikėti savo misijos kilnumu ir pašaukimo svarba, savo švietėjiškomis galimybėmis ir jų įgyvendinimo viltimi? Ar galima abejoti mokinių tapsmo tauriomis asmenybėmis, kultūros vertybių kūrėjais ir tautos išlikimo puoselėtojais vizija? Ar gali netikintis mokytojas,- netikintis savo pedagoginio darbo sėkme, nuoširdžia tėvų pa-

³ Vertybes analizuosime ne religinio, bet bendražmogiško ir pedagoginio dvasingumo kontekste. Toks pastebėjimas reikalingas todėl, kad, pavyzdžiui, Tikėjimas dažnai suvokiamas būtent *tik* religinių tiesų ir įsitikinimų erdvėje. Todėl užsiminus apie akivaizdų šių dienų mokyklos trūkumą – *dvasingumo stygių ugdymo turinyje ir procese* – dažnas oponentas iš karto įsivaizduoja bažnytinių tiesų internalizaciją mokinių sąmonėje ir neretai ieško argumentų prieš šios „atgyvenos“ (t.y. dvasingumo) sklaidą mokykloje. (Beje, tai apmaudus paklydimas jau vien todėl, kad Bažnyčia blogio ir bjaurasties nepropaguoja, o suinteresuota juos šalinti; ji tikinčiųjų negąsdina pragaro kančiomis, o prioritetą teikia Dievo meilės sklaidai ir tikėjimui Jo gerumu bei gailėstingumu.)

² Šio klausimo išsamiau neliesime, palikdami jį specialiam ugdymo dalykui – Tikybai.

galba, dvasinių vertybių įkultūrinimu etc.- siekti ir pasiekti strateginius švietimo reformos tikslus? – Deja, tai ne retoriniai klausimai, o greičiau nuoroda į šių dienų mokyklos ir mokytojų neišnaudojamas ugdomojo proceso galimybes⁴. Sutikime, teigiamai į juos atsakęs asmuo – tai (jau ar dar) ne mokytojas, o greičiau žemos prabos valdininkas⁵. Deja, tokių mokytojų šiaandien esama nemažai: išvalgą patvirtina ir esamos situacijos sudėtingumas, ir tai, jog mokyklose apie *Tikėjimo vertybę* beveik nekalbama, nediskutuojama.

Žinotina, kad Tikėjimas ugdymo procese – svarbu, tačiau *Pasitikėjimas* – dar *svarbesnis*. Kodėl? – Maža tikėti savo ar mokinio galimybėmis, kolegos sąžiningumu ar administracijos nuoširdumu... Būtina *pasitikėti*, nes, priešingu atveju (t.y. pripažindami tikėjimo svarbą, bet nepasitikėdami), tik papildysime ir taip jau turtingą mūsų deklaratyvių (neretai demagoginių ir demoralizuojančių) teiginių sąrašą⁶.

Meilė – ugdomojo proceso *kamienas*, iš kurio natūraliai išauga stambios šakos – kitos vertybės, iš šių – mažesnės, vėliau dar smulkesnės... Ką visa tai „duoda“, t.y. kokią naują vertybę užtikrina mūsų žmogiškoji, Kūrėjo užprogramuota, prigimtis –

⁴ Būtent šiomis nuostatomis buvo grindžiamas mokinių ugdymas autoriaus įsteigtoje privačioje muzikos mokykloje „Credo“ (1991 – 1995), kurioje prioritetas buvo teikiamas „bebalsių ir beklausių“ vaikų lavinimui. Vertybinė orientacija atsispindėjo jau pačiame mokyklos pavadinime („Tikiu“). Išsamiau žr.: Klasės valandėlė – Pedagoginio dvasingumo šaltinis // PAPA-1; Apsispręskime dėl ugdymo principų // PAPA-26.

⁵ Kuriam kiekvienas mėnuo turi tik dvi dieni – avanso ir algos...

⁶ Bus lengviau suprasti *Tikėjimo* ir *Pasitikėjimo* vertybių žmogiškąją svarbą ir reikšmę, jeigu įsivaizduosime save, jų netekusį. Kitais žodžiais, niekuo netikiu ir nepasitikiu; visus, visur ir visada įtarinėju klasta; kaltinu savanaudiškais išskaičiavimais ir baiminuosi jų piktų kėslų bei poelgių; pavydžiu kitų sėkmės ir smerkiu kiekvieną pasakytą žodį, nes juose, tuose pasakytuose žodžiuose, slypi blogis – melas, apgaulė...

netrukus matysime, prieš tai aptardami trečiąją Vertybių medžio dalį⁷.

Viltis – medžio *viršūnė*, besistiebianči aukštyn, trokštanti augti. Tai – permanentinė siekiamybė, kuriai būdingas *pozityvumas* – laiminga baigmė (*happy end'as*). Šis įsitikinimas, grindžiamas Tikėjimo (šaknų) ir Meilės (kamieno) sąveika, drauge puoselėja *poreikį* veikti, siekti užsibrėžto tikslo. Kitais žodžiais, Vilties įgyvendinimas, arba *auginimas*⁸ skatina nenutrūkstamą troškulį žinioms, *dvasiniam tobulėjimui, kūrybiniam ieškojimams*... Šiame procese integruojama visa Medžio laja – šakos ir šakelės, lapai ir ūgliai...,- asmenybės savybės ir gabumai, charakterio bruožai ir gebėjimai, interesai ir motyvacijos sistema...

Pasekime vieną tokių Vertybių medžio šaknų, kamieno ir viršūnės sąsają, iliustruojančių Tikėjimo, Meilės ir Vilties vertybių tarpusavio ryšį. Tarkim, iš *meilės* kamieno išauga tvirta *pagarbos* mokiniui (bet kuriam bendruomenės nariui) „šaka“. Taigi, turime pirmąją dviejų vertybių – *meilės* ir *pagarbos* ugdytiniui⁹ (kolegai, mokinio tėvams, administracijos vadovui...) sąveiką. Tebūnie, kad šį kartą iš „*pagarbos*“ šakos atsargiai „prasikala ir išauga“ nepaprastai reikšminga *ugdytinio pasitikėjimo ugdytoju šakelė*¹⁰, o ši duos pradžią augti kitai (gal „*dėkingumo*“ ūgliui?). Visos jos reikšmingos, svarbios ir tarpusavyje glaudžiai susietos, nes gauna maistą iš to paties kamieno,

⁷ Apie Meilę kaip vertybę (ir pedagoginio dvasingumo esminį komponentą) PAPA puslapiuose jau daug rašyta (žr.: nr. 4; 6; 10; 15 ir kt.).

⁸ Beje, žinokime, kad „auginimas“ – etnopedagogikos kategorija (žr.: L.Jovaiša. Pedagogikos terminai, p. 21).

⁹ Bent vertybinės savireguliacijos tikslu norėtume palinkėti gerb. Ugdytojui dažniau prisiminti Evangelijoje skelbiamą tiesą, jog Jėzus savo mokiniams plovė kojas...

¹⁰ „Gal būt tikrai aš šio to vertas?“- tarytum savęs klausia užguitas vaikas. „Hm... atrodo, mane, tikrai myli ir gerbia. Išėitų, kad manimi tiki ir pasitiki?.. - susimąsto garsėjantis priekabautojas...

tų pačių šaknų ir lapijos¹¹... Panašūs priklausomybės ryšiai stebimi ir ugdymo procese.

Nuoširdi meilė ir pagarba kitam asmeniui reiškiasi abipusiu rezonansiniu poveikiu: ne tik verčia „adresatą“ – mokinį ar studentą suklusti, atkreipia jo dėmesį (gal net maloniai šokiruoja!), bet inspiruoja ir atitinkamą „atsaką“ – pasitikėjimą vienas kitu.

Talentingas mokytojas deramai išnaudoja šią naujai atsiradusią mokinio būseną ir kuria veikimo planą, *optimaliai atitinkanti ugdymo partnerio gebėjimus ir stipriąsias jo teigiamas asmens savybes*¹². Tokią veiksmų taktiką galėtume vadinti „slaptuoju sandoriu“, kuris sudaromas su ugdytiniu..., jam pačiam to nežinant¹³. Plano, kurio pedagoginė vertė neįkainojama, esmė tokia:

kiekvienas ugdytinis bent vienoje veiklos srityje yra gabus, unikalus; jis turi bent keletą teigiamų charakterio bruožų, asmenybės savybių...; šis prigimtinis ugdytinio „turtas“ – patikimiausias pagrindas, į kurį ugdytojas ne tik gali, bet ir privalo remtis, sudarydamas humanistinės sąveikos su mokiniu modelį.

Ši diagnostika, suprantama, yra lengvesnė šeimoje ir sunkesnė klasėje, esant 30 mokinių. Tačiau, antra vertus, mokytojas (o ypač auklėtojas), 4-8 metus jausdamas atsakomybę už savo klasės mokinių *sužmogėjimo procesą ir jo efektyvumą*, taip pat gali rasti laiko *individualizuotam ugdytinių pažinimui: svarbu į mokinius žvelgti ne kaip į vien-*

tisą „pilką masę“ (ar juolab nepilnamečių nusi-kaltėlių gaują), o, atvirksčiai, stengtis joje išvelgti kiekvieno vaiko nepakartojamumą. Taigi, visais atvejais šiai pažintinei ugdytinių diagnostikai reikia skirti reikiamo dėmesio, nes ji – ne tik reikšminga ugdytojo sėkmingos profesinės veiklos prielaida, bet ir *gelbėjimosi ratas paties vaiko asmenybei, įgyvendinančiai nuolatinio tobulėjimo siekiamybę.*

Taigi, klasės auklėtojas (tėvai) diagnozuoja ugdytinį (vaiką), nustatydamas jo *stiprias teigiamas (++)*, *silpnas teigiamas (+)*, *silpnas neigiamas (-)* ir *stiprias neigiamas (- -)* asmenybės savybes. Pavyzdžiui, vaikas yra puikus krepšininkas, žaidžiantis mokyklos komandoje (++)), komunikabilus, iniciatyvus optimistas (+), tačiau silpnas jo mokymosi motyvuotumas (-) ir labai ryškus tyčiojimasis iš kitų vaikų, reketo atvejai... („Žvaigžduko sindromas“?).

Sitikime, galimos įvairios taktikos koreguojant ir puoselėjant šio mokinio vertybių sistemą. Viena „tradicinių“ (kurios efektyvumu galėtume pagrįstai abejoti) būtų tokia¹⁴: baudžiame už patyčias; ironizuodami „patariame“ savo išmintį rodyti atsakinėjant pamokos užduotis (bet ne šaipantis iš kitų vaikų); ketiname kalbėtis su treneriu, kad netrauktų į komandos sudėtį, kol ugdytinis nepradės gerbti kitų vaikų ir nepagerins mokymosi pasiekimų... Toks auklėjimo procesas, sutikime, būdingas ugdytojams, *siekiantiems greitų poveikio rezultatų: koncentruojame poveikį į stipriųjų neigiamų savybių (tyčiojimasis) slopinimą, greta prisimindami ir silpnų neigiamų (tinginystė) šalinimą.. Tokia „totalinės kovos taktika“, nukreipta ne tik prieš visas mokinio blogybes, bet – kas labai svarbu!- ir ... prieš jį patį.* Prieš jo dabartinį Ego! – kuris, aki-

¹¹ Gamtoje toks grįžtamasis poveikis – akivaizdus: šakelės lapai, kaip ir visa lapija, iš oro ima anglies dvideginį, jį suskaido į anglį ir deguonį; pastarojo dalis grįžta atgal į orą, jį atšviežina, o kita dalis „leidžia medžiui įkvėpti deguonies“; anglis lieka lapuose ir naudojama organinių medžiagų, kurios būtinos šaknų ir viso kamieno mitybai, gamybai...

¹² Todėl, akivaizdu, kad ugdytojas turi būti gerai susipažinęs su ugdytinio asmens *dosje*.

¹³ Išsamiau apie šį slaptą sandorį žr.: Apsispręskime dėl ugdymo principų // PAPA-14.

¹⁴ Išsamiau žr.: L. Navickienė, S. Karalienė, A. Navickas, A. Piličiauskas. Grožio ir Gerio link. Pilietiškumo ir demokratinių vertybių ugdymas taikant inovatyvius metodus. Klasės auklėtojo knyga.- Vilnius, 2007.- P. 33-36.

vaizdu, manęs, ugdytojo, nekenčia, tačiau šiek tiek prisibijo...

Alternatyvios vertybinių orientacijų kaitos pozityvoji taktika¹⁵ esmingai skiriasi: jos glausta schema aprėpia ilgą ugdymo procesą. Pradžioje blogybes žinome, tačiau apie jas nekalbame, o modeliuojame teigiamas siekiamybes, kurios savaime stiprintų mokymosi motyvaciją (= mažintų tingėjimą mokytis) ir tuo pačiu puoselėtų jo pagarbą kiekvienam „klasiokui“, bendraamžiui. Pavyzdžiui, nuoširdžios meilės ir pagarbos ugdytiniui (ir ne tik jam) fone aš pasiteirauju apie jo ir visos mokyklos krepšinio komandos sportinius laimėjimus; tinkamai progai pasitaikius nuoširdžiai ir subtiliai primenu visai klasei ne tik išskirtinius šio mokinio sportinius gabumus, bet ir jo iniciatyvumą, optimistinę nuotaiką, kuria jis geba „užkrėsti“ ir kitus, su juo bendraujančius asmenis... Ir nė žodžio apie jo asmenybės trūkumus! Tai nereiškia, jog auklėtojas blogio apraiškoms rodo abejingumą. Anaipol: ugdytojas stengiasi viską pastebėti, nes auklėjimo baruose net ir smulkmenos dažnai esti labai informatyvios ir reikšmingos, tačiau jo siekiamybė – „smulkmėse nepaskęsti“.

Kaip ugdytojui prisiversti taip pagarbiai kalbėtis su tinginčiu mokytis ir psichinį smurtą propaguojančiu ugdytiniu? – Tik „pajungus“ sąmonę ir minėtąsias Vertybių medžio nuostatas:

aš, ugdytojas, privalau nuoširdžiai mylėti visus mano ugdytinius,- ne vien tik tuos, kurie tos meilės daugiau nusipelnę, bet ypatingai tuos, kuriems, mano įsitikinimu, to mylėjimo jausmo labiausiai reikia.

¹⁵ Tačiau kurios jokia būdu nedrįstu rekomenduoti visiems kolegoms „aklai“ taikyti, kadangi auklėjime ypatingai svarbus individualus ir nepakartojamas ugdomosios sąveikos žavesys: kas vienam ugdytojui gali garantuoti sėkmę, kitam, kaip jau esame ne kartą minėję, taps pagrindine profesinio fiasko priežastimi...

Tai reiškia, kad mokytojas skelbia moratoriumą vyraujančiam blogiui – jis pats stengiasi pamiršti visas antihumaniškas konkretaus ugdytinio veikas. – Ar tokia taktika nepaskatins šio mokinio dar didesnei puikybei, neaktyvins ir taip jau bujojančios „žvaigždžių ligos“? – Ne, neturėtų. Prisiminkime, kad jis, manosios meilės ir pagarbos veikiamas pakilo į pasitikėjimo manimi būseną ir priėmė veikimo planą, t.y. sutiko dalyvauti konkrečiame „projekte“ (apie jį – netrukus). Taigi, mano stebuklingosios priemonės (rodoma meilė ir pagarba ugdytinio asmeniui) nėra auklėjamojo poveikio pabaiga. Tai – liudijimas, kad:

meilės poveikyje ugdytinis tampa mano šalininkas,- bendramintis, kurį – šito jam nežinant – aš jau galiu kvieisti dalyvauti mano slaptuose projektuose, skirtuose... jo deformuotų vertybių korekcijai ar jų šalinimui.

Taigi, pirmasis etapas buvo tik pasirengimas esminiam procesui. Pastarasis yra žymiai sudėtingesnis, nes būtent čia ir prasideda aktyvi asmenybės dorinio ir dvasinio tobulėjimo siekiamybė... – *Kaip ir kokiū būdu? – Gal būt Tu jį pakviesi dalyvauti kokiam nors projekte (išvykoje į šv. Kazimiero (jėzuitų) bažnyčią ar Grūto parką...), tikėdamasis sulaukti dėkingumo, tarp judviejų užsimezgančio dvasinio bendravimo ryšio. O jau tada Tu galėsi Sūnų / Dukrą paprašyti ir pagalbos, t.y. atlikti kokį nors įpareigojimą. Tarp jų gal rasis ir prašymas, pavyzdžiui, būti klasėje „mano asistentu, daugiau dėmesio skirti mokymuisi...(O gal pastarojo prašymo jau ir neberekės įvardinti, nes ugdytojas bus pastebėjęs atitinkamų motyvacijos pokyčių pradžią...) Tuo pat metu pokalbiams ar klasės valandėlių diskusijoms modeliuojame tokias konfliktines situacijas¹⁶, kurių pagrindiniu – teigiamu(!)*

¹⁶ Jų gausiai pateikiama minėtos knygos (L. Navickienė, S. Karalienė, A. Navickas, A. Piličiauskas. Grožio ir Gėrio link...) antroje (praktinėje – metodinėje) dalyje. Diskusijoms temų sąrašą žr.: Apsisprendime dėl ugdymo principų // PAPA-14.

herojumi tampa asmuo, trokštantis žinių, siekiantis mokslo aukštumų, gebantis atsirinkti vertybių prioritetus, gerbiantis kito žmogaus nuomonę ir jo orumą¹⁷...



Auklėtinis turi teisę žavėtis Grožiu, vedančiu Gėrio link ir nuolat mąstyti,- mąstyti apie Amžinąsias vertybes, su kuriomis jo asmenybė turėtų lengviausiai rezonuoti. Be mąstymo ir jausmų sąveikos vaiko neišugdysime, nes jis nesupras pareigos, atsakomybės, aukojimosi prasmės,- jis taip ir liks nesužmogintas¹⁸.

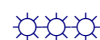
Manychiau, ši schema turėtų būti priimtina tiems ugdytojams, kurie vadovaujasi meilės ir pagarbos visiems, bet ne kovos su visais taktika¹⁹. Tačiau šis ugdomas procesas

¹⁷ Gal ugdytojas, pavyzdžiui, sugebės subtiliai pateikti tokią situaciją, kurios veiksmas rutuliojasi užsienyje: čia atvykęs studijuoti universitete jaunuolis supranta, kad jo sportiniai laimėjimai, garsinantys fakultetą, vis tik yra trumpalaikiai; kad jo ateities karjerą iš tikrųjų lems ne asmeniniai rekordai, o įgytos naujausios žinios ir profesiniai gebėjimai... Be to, jis gerbia ir gausių savo sirgalių, pageidaujančių jį matyti sporto arenoje, nuomonę, tačiau jis taip pat ieško progų įtikinti draugus ir bičiulius, kad šie suprastų ir jo padėtį: sportinė karjera yra trumpalaikė... Gal ugdytojas čia skirs „namų darbą“, kad kiekvienas ugdytinis pateiktų argumentų, padedančių mūsų herojui įtikinti sirgalius (pavyzdžiui, fakulteto dekaną), neižeidžiant jų savigarbos ir orumo...

¹⁸ Antra vertus, nesitikėjime šimtaprocentinio mūsų auklėjamųjų pastangų efektyvumo: daugeliui priežasčių veikiant („blogio įsisenėjimas“, neigiamas bendraamžių poveikis efektyvesnis už auklėtojo pastangas ir pan.) galimi puoselėjamų vertybių atmetimo atvejai.

¹⁹ Deja, „kovojančių su blogiu asmenybių“ šių dienų visuomenėje turime dar labai daug. Tai – kol kas vis dar neįgyjanti tautos dvasinė žaizda,- žaizda todėl, kad kovos metu (nebe žiniasklaidos pagalbos dėmesio centre visą laiką išlieka blogis ir bjaurastis, apie juos daugiausia mąstoma, jų vaizdais „maitinama“ žmonių vaizduotė bei atmintis. Tuo būdu Grožiui ir Gėriui mūsų sąmonėje jau nebelieka vietos, o tai reiškia, kad nelygioje kovoje „pozityvas pralaimi negatyvui“. Būtent todėl siūloma esmingai keisti ugdymo taktiką, prioritetą teikiant pozityviems gyvenimo pavyzdžiams,- Grožio ir Gėrio išaukštinimui (su-

gali sėkmingai vykti tik tada, kai mokiniai ugdytoju pasitiki, neabejoja jo geranoriškumu, regi jo paties nuoširdų troškimą toliau tobulėti, tiki jo dvasinių atodangų tikrumu... Todėl, mielas Ugdytojau, jeigu nori kuo daugiau sužinoti apie savo ugdytinių vertybines orientacijas ir ragini juos atsiverti, būtinai parodyki jiems bent mažytę asmeninę dvasinių svyravimų, abejonių, gyvenimiškų nesėkmių kertelę. Numesk nuo savęs neperšaunamą nekaltumo liemenę ar tobulumo aureolę... Neabejoju, jog ugdytinio mokymosi motyvacijos stiprinimui (o tai reiškia tingėjimo šalinimui) turės, pavyzdžiui, kad ir toks Tavasis atviravimas: „kiekvienas esame nebe trūkumų... Aš, pavyzdžiui, niekaip neprisiverčiu mesti nesurūkytos cigaretės, nors tokio mano poelgio prašo ir laukia šeima... O gal susilažinkime: kuris ilgiau ištersime,- tu rodydamas pastangas mokytis, o aš nerūkyti?“ Beje, ugdytojo saviugdos klausimai ne mažiau aktualūs, tik kažkodėl apie juos neįprasta kalbėti...



Kokie vaisiai užaugo ant mūsų Vertybių medžio šakų:

☀ Tikėjimas – objektyvi prigimtinė nuostata – skatina ugdytojo ir ugdytinio pasitikėjimą žmoguje užprogramuota išmintimi ir gerumu, stebuklingomis Meilės galiomis ir savo gebėjimais bei jų sklaida.

☀ Ugdytojo meilė ir pagarba ugdytiniui subrandino pastarojo pasitikėjimą ugdytojo geranoriškumu ir savo galimybėmis keistis humanistinių vertybių įsisavinimo linkme.

☀ Ugdytinio pasitikėjimas ugdytoju inspiravo dėkingumą jam ir poreikį tobulėti – pateisinti ugdytojo parodytą pasitikėjimą juo.

☀ Šviesi Vilties žvaigždė visą laiką rodo judėjimo kryptį,- kurlink ugdytojas ir jo ugdytinis norėtų / turėtų judėti, formuoja

menkinant blogio patrauklumą), o baimę ir neapykantą keičiant visa nugalinčia Meile ir pasitikėjimu ugdytinio žmogiškąją prigimtimi.

tikėtinų dvasinių vertybių bei idealų viziją, šalina abejones galimoms nesėkmėms rasti.



Tikėjimo, Meilės ir Vilties gyvybingoji galia daro stebuklus. Bėlieka linkėti, kad šioje ugdytojo ir ugdytinio sąveikoje ši jėga neišblėstų.



Amžinuųjų ir kitų vertybių puoselėjimas ugdytinio (vaiko) sieloje yra (turėtų būti!) pagrindinė Ugdytojo, Mokyklos ir Šeimos misija, o taip pat – ir Švietimo reformos strateginis tikslas (beje, pakankamai aiškiai suformuluotas atitinkamuose dokumentuose).



Auklėjimo baruose, t.y. puoselėjant dvasines vertybes nėra neišsprendžiamų, - yra tik nesprenžiamos problemos. Tai teikia optimizmo: kai tik Šeima, Mokykla, Visuomenė, Žmonija supras (artimiausiu metu?) artėjantį jų fizinės būties krachą ir dabar diegiamų deformuotų vertybių bankrotą²⁰, prisimins greta savęs augantį Amžinuųjų vertybių medį, tada pažvelgs į jo viršūnę, kurioje mirksi „Šviesi Vilties žvaigždė“²¹, „Ir tada bus geriau...“²²

Atgal

²⁰ Vienu tokių požymių galėtų būti metus trukusi Haroldo apskrities Teksaso valstijos mokytojų kova, kuri baigėsi pergale naujų mokslo metų išvakarėse: „mokytojams ir mokyklų darbuotojams leista neštis ginklą į pamokas savigynos sumetimais – tam atvejui, jei kultų susišaudymas. <...> Kitų galimybių apsiginti apskrities mokytojai neturi, o šaudymų pavojus yra visada. Kaip pastebi kitos JAV mokyklų organizacijos, Teksaso leidimas tapo precedento neturinčiu įvykiu. Jungtinėse Valstijose ginklai mokyklose uždrausti“ (*Lietuvos žinios*, 2008 08 18). Tokia situacija garsaus reindžerio tėvonijoje...

²¹ Mons. K. Vasiliausko knygos (2001) pavadinimo paminėjimas – atsitiktinis...

²² Ir L. Piličiauskaitės Navickienės romano (2008) pavadinimo paminėjimas taip pat atsitiktinis...



KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Projekto

GROŽIO IR GĖRIO LINK

*Pilietinių ir demokratinių vertybių ugdymas taikant inovatyvius metodus
Klasės auklėtojo knyga*

(žr.: PAPA-12 – PAPA-30)

BAIGIAMOSIOS IŠVADOS, REKOMENDACIJOS IR IŽVALGOS

1. Akivaizdu, kad situacija šalyje ir mokykloje tampa vis sudėtingesnė: didėja nusikalstamumas, jauneja prasikaltėlių amžius, ryškėja žmonių abejingumas šalyje vykstantiems socialiniams procesams, akivaizdus didelės dalies tautiečių susvetimėjimas, uždarumas... Žvelgiant į visuomenės būtį tik per dviejų diadų (kurių elementai tarpusavyje gyvybiškai susiję!) – „**teisė – pareiga**“ ir „**laisvė – atsakomybė**“ – populiarumą, nesunku pastebėti pagrindinių struktūrinių sandų socialinį nelygiavertiškumą. Būtent pastarasis tampa viena pagrindinių priežasčių, lemiančių aukščiau minėtas socialines problemas. Kitais žodžiais, akivaizdus paradoksas: **esminiai Demokratijos vertybiniai privalumai – „teisė“ ir „laisvė“ – naikina kitų porinių sandų („pareiga“ ir „atsakomybė“) paritetiškumą.** Ši pasekmė liudija akivaizdų faktą: demokratija kaip visuomenės narių ir valstybės piliečių būtis forma nėra be trūkumų, arba socialinių pavojų, kurių laiku ir deramai nelikvidavus, tampa pavojinga yda. (Beje, tikėtina, kad tokia situacija būdinga visoms pototalitarinėms šalims, neišvengusioms klaidų, būdingų mūsų valstybei.)

2. Demokratijos mechanizmo neveiknumą didele dalimi generuoja žmonių sąmonėje devaluoti „pareigos“ ir „atsakomybės“ įsitikinimai, tapę savotiškais rudimentais, išlikusiais nuo totalitarizmo laikų, kai šios vertybės daugiausia gyvavo **baimės** pagrindu. Pastarajai išnykus demokratija tapo paukščiu, bandančiu skristi tik vienu – dešiniuoju, t.y. teisės/laisvės sparnu. Akivaizdu, kad toks skrydis asocijuojasi su chaosu, pagrįstai pavojingu ne tik visuomenės raidai, bet ir jos piliečių egzistencijai.

3. Esamos pavojingos socialinės situacijos neutralizavimui būtinas neatidėliotinas dabartinių „rudimentinių“ demokratijos vertybių – „pareigos“ ir „atsakomybės“ (beje, sudarančių ir pilietiškumo esmę) – gaivinimas ir tolesnis jų puoselėjimas. Galimos dviejų kategorijų išvalgos šio sudėtingo proceso įgyvendinimui: 1) stabdančios minėtų ir kitų demokratijos vertybių griūtį visuomenėje ir mokykloje; 2) jų plėtrą skatinančios bei aktyvinančios.

4. Pirmosios grupės išvalgos, taikytinos ugdymo institucijose:

- 1) neatidėliojant tobulinama teisinė bazė, leidžianti išmintingai didinti kiekvieno asmens (ugdytinio) atsakomybę už jo padarytus amoralius veiksmus ar neatliktą pareigą;
- 2) vengiant „bananų respublikos“ įvaizdžio didinamas ne policininkų skaičius²³, bet operatyviai reaguojama į esmines demokratijos vertybes ignoruojančių asmenybių veiksmus ir pastarieji adekvačiai įvertinami²⁴;
- 3) stiprinama ugdytinių tėvų ir ugdytojų partneriška sąveika, plėtojanti fundamentalias demokratijos vertybes – bendruomenės narių pilietinę pareigą ir atsakomybę;
- 4) neatidėliojant šalinamos priežastys (programų perkrovos, deformuoti ugdymo turinio prioritetai, amoralus žiniasklaidos poveikis etc.), generuojančios socialinę įtampą ugdymo institucijose ir visuomenėje; ir kt.

5. Antrosios grupės išvalgos, **skatinančios** bei aktyvinančios demokratijos vertybių **plėtrą** ugdymo institucijose:

- 1) ryžtingai **atsisakoma deklaratyvaus požiūrio į švietimo kaitos dokumentuose** (Švietimo koncepcija, Išsilavinimo standartai, Bendrosios programos ir kt.) **akcentuojamus strateginius auklėjamuosius asmenybės tikslus**;
- 2) ugdymo procese (pamokose ir popamokinėje veikloje) visų dalykų turinys realiai orientuojamas demokratinų ir humanistinių vertybių interiorizacijai, jų puoselėjimui ir sklaidai;
- 3) taikoma optimali asmenybės auklėjimo taktika – **ugdymas per pozityvą**, atskleidžiant ir išryškinant demokratinų ir humanistinių vertybių grožį, asmeninę prasmę ir visuomeninę reikšmę;

- 4) būtinos prielaidos strateginių tikslų ir taktikos įgyvendinimui – **pedagoginis dvasingumas** (vienijantis altruistinę meilę ir išmintingą reiklumą ugdymo partneriui) ir inovatyvūs Asmeninės prasmės (APM) bei Emocinio imitavimo metodai (EIM), išlaisvinantys ir aktyvinantys ugdytinių mąstymą, skatinantys jų kūrybiškumą, puoselėjantys visavertiškumą, o drauge – ir demokratinų bei humanistinių vertybių sklaidą.

6. Akivaizdu, jog pirmosios grupės išvalgos yra daugiau organizacinio pobūdžio ir valstybinio lygmens. Jas įgyvendinus viską lemtų ugdytojo (mokytojų, dėstytojų, tėvų) edukacinė kompetencija, kurioje dabar galima stebėti nemažai pedagoginių properšų. Svarbiausios jų – **auklėjamųjų įgūdžių stygius ir iš čia – jų plėtos būtinybė**.

7. Pagrindinės nuostatos, kuriomis vadovaujasi knygos autoriai, siekdami talkinti ugdytojų profesinės kompetencijos plėtrai:

- 1) būtina aktyvinti bei plėtoti ugdytinių **mąstymą** ir jų atitinkamų **išgyvenimų** sferą bendražmogiškų vertybių interiorizacijos linkme;
- 2) ši siekiamybė įgyvendinama ugdytiniams **sąmoningai bendraujant** su specialiai sukurtais meno (dailės, muzikos, grožinės literatūros etc.) kūriniais;
- 3) tuo tikslu rekomenduojama taikyti **inovatyvius** APM ir EIM metodus, drauge pateikiant specialias sąveikos su meno kūriniais nuostatas;
- 4) kryptingas bendravimas su kūriniumi leidžia ugdytiniui patirti **emociškai intelektualų** Grožio poveikį – prasmingą jo įspūdį;
- 5) prasmingas dvasinis suvokėjo sielos rezonansas natūraliai aktyvina ir plėtoja Gėrio bei kitų vertybių sklaidą, jų interiorizaciją.

²³ Kaip žinia, pagal policininkų kiekį 100 000 gyventojų jau dabar pirmaujame ES.

²⁴ Sektinas, tarkim, kaimynų lenkų pavyzdys mokyklose steigti „pedagoginius trejetus“, kuriuos sudaro švietimo, vaikų teisių apsaugos ir teisėsaukos atstovai, operatyviai reaguojantys į antidemokratinį ugdytinių elgesį.



KURKIME ATEITĮ DRAUGE!



Tęsiame publikacijų ciklą „Praktiku-
mas“, kuriame talpinamos auklėjamo-
sios temos iš Auklėtojo knygos „Gro-
žio ir Gėrio link“.

2. 3. 1. Jausmai žmogaus būtyje. Žinios + jausmai = geranoriškas empatiškumas

Lolita Navickienė

Protingas tas, kuris daug žino, išmintingas tas, kuris žinodamas sugeba panaudoti gyvenime sukaupią patirtį. Bet tikrai didis yra tas, kuris žinias ir patyrimą sugeba sujungti su jausmu ir visa tai nukreipti kilniam siekiui. Tik jaučiantis, mėstantis, patyręs ir sąžiningai dirbantis gali sukurti rūmą, vertą didžio Žmogaus vardo. Deja, aplink dar daug pakrypusių trobelių...

Integracija: *apsakymas „Naujokė“ + paveikslas „Laiškas sau“*

Dorinis disputas

Koks apima jausmas, įėjus į didelę patalpą, pilną nepažįstamų žmonių? Ar teko tokį jausmą patirti? Ką darote, nenorėdami išduoti savo vidinės būsenos, staiga apėmusių išgyvenimų? Kaip elgtumėtės, norėdami sudaryti apie save gerą įspūdį ir greičiau pasijusti savu, susidraugauti?

Ugdomosios veiklos nuostata

Susiskirstykite klasėje į kelias grupes ir pabandykite suvaidinti įvairius mano apibūdintos situacijos sprendimo variantus. (Pedagogas gali pasiūlyti kelis mizanscenų tematikos pavyzdžius: „Nepažįstamasis pasisveikina ir eina kalbinti priekyje sėdinčių žmonių, paklausdamas elementarių da-

lykų, pvz., „Ar čia tokia grupė, ar jis čia papuolė?“; „Nepažįstamasis įeina, pasako, jog jis norėtų prisijungti prie šios draugiškos kompanijos ir laukia susirinkusiųjų reakcijos“; „Nepažįstamasis įeina, pasisveikina, atsisėda į laisvą vietą ir ima kalbinti greta sėdinčius žmones.“; „Nepažįstamasis įeina, o aplinkiniai ima jį kalbinti“).

Dorinio disputo tęsinys

Aptarkime atliktų mizanscenų metu kilusius jausmus. Kaip vaidindami jautėsi Nepažįstamieji? Grupės nariai? Kas buvo šioje situacijoje sunkiausia? Lengviausia? Ką kitą kartą vaidindami darytumėte kitaip? Kas Nepažįstamiesiems padėjo jaustis tvirčiau? Kas padėjo šioje situacijoje išvengti įtampos?

Ar Jūsų klasėje buvo naujokų? O gal kuriam nors teko patirti naujai atėjusiojo, šiuo atveju – Nepažįstamojo dalią? Kaip Jūsų klasė priėmė iš kitur atėjusį mokinį? Ar greitai jis tapo lygiateisiu klasės bendruomenės nariu?

Pasiklauskite pasakojimo apie naujokę, kuris taip ir vadinasi „**Naujokė**“.

Naujokė

Rugpjūčio 31-oji. Vasara laukais ir kloniais nenumaldomai tolsta kažkur už horizonto. Širdy jau kelios dienos spurda nevaldomas jaudulys, kurį aš stengiuosi kaip kokį vis iššokstantį spyruoklinį baidykluką įstumti atgal į savo vietą. Tik tos slėptuvės dangtelis, deja, vėl ir vėl atsidaro...

Rytoj Rugsėjo 1-oji, ir aš būsiu naujokė 10a klasėje. Sakote, kas čia tokio? Na, ateisiu, susipažinsiu, priprasiu... Tokį būsimą mokslo pradžios scenarijų tėtis man aiškino jau daugybę kartų. Namiškiei mato, kad aš vaikštau lyg nesava. Ir tas jaaaaaudulys vis nemažėja. Mūsų šeima atsikėlė čia gyventi ir aš turėjau pakeisti mokyklą. Buvusioje klasėje jaučiausi nuo amžių suaugusi ir su jos sienomis, ir su mokytojais, ir su draugais. Juk į 1b iš darželio grupės atėjome beveik visi kartu, o šitoje mokykloje turėsiu savo vietą po saule iš naujo užsikariauti. O kariauti kažkaip visai nesinori... Kad tik nebūtų kokių mušeikų ar apkalbinėtojų. Žinau, kad šitą naktį nemiegosiu. Guodžia tik tai, kad mama nupirko naujas madingas kelnės, puikų švarkelį ir ryškią kuprinę, papuoštą įmantriais ornamentais.

Jau Rugsėjo 1-oji. Kažkaip ilgai ir skausmingai skamba skambutis. Pro juostų arkas dvyliktokai veda penktokėlius, kurie laimingi mojuoja margaspalviais klevo lapais. Visi pakiliai šypsosi. Matau, kiek toliau 10a klasės iškeltą lentelę, kurią laiko kažkoks aukštas augalotas vaikinys (visai simpatiškas). Reiškia ten maniškiai. Jie kažką su auklėtoja linksmai aptarinėja. Mama man už nugaros kalbasi su nauja pažįstama. Ji net iš darbo atsiprašė, kad greta pabūtų. Tačiau tai tik truputi drąsina. O jei įėjus į klasę visi pradės juoktis ir kuždėtis? Bijau, kad už ko nors neužsikabinčiau ir nepasirodyčiau iš pirmo karto kažkokia nevėkšla. Dar nenoriu sėdėti viena. O jei pasodins kur į galą ir teks per visus metus vienai suolą trinti? Jei suole viena – tai ir per pertraukas viena. Tai kaip tada kasdien tas septynias valandas iškentėti? Tėtis sako, kad klasiokai – ne giminės. Pabaigsiu mokyklą ir išsiskirstysim kas sau. Bet su giminėm aš matausi tik per vestuves ir laidotuves, o čia iki to stebuklingo žodžio „pabaigsiu“ turės praeiti trys metai, reiškia daug tūkstančių valandų.

Stoviu prie savo klasės dukrų. Greitai, mojuodama kažkokiais popieriais ir tarškėdama raktais ateina auklėtoja, o paskui ją nešina gėlėmis atšurmuliuoja visa mano naujos klasės kompanija. Nagrinėjantys ir kiaurai smingantys žvilgsniai pabyra tarsi stambi kruša. Pasigirsta šnabždesys ir kažkokie šūkčiojimai. Norisi pasislėpti už mamos nugaros, pasijusti mažai, įsikibti jai į ranką ir, turint labai svarų argumentą (pvz., kad susuko pilvą), nutempti ją namo.

Ugdomosios veiklos nuostata

Pažvelkite į šį paveikslą (demonstruojamas paveikslas „[Laiškas sau](#)“). Tarkim, kad jame pavaizduotas lapas iš šio apsakymo herojės dienoraščio, kurį ji parašė po pirmo susitikimo su nauja savo klase. Atkreipkite dėmesį į šio lapo paraštes, bendrą spalvinę būseną. Ar galite pasakyti, kaip jautėsi mergina, grįžusi namo? Kokios dvasinės būsenos žmogus galėtų parašyti tokį laišką sau?

Dorinis disputas

Pritariu Jūsų mintims, kad mergina, išliedama praėjusios neeilinės dienos išpūdžius, jautėsi gerai, nebuvo nusivylus ar kuo nors įžeista. Sukurkite patys šios istorijos tęsinį. Kaip ir kokia linkme, Jūsų manymu, galėjo toliau pasisukti įvykiai? (mokytojas turėtų išklausti mokinių nuomones).

Pasiklausykite Naujokės dienoraščio tęsinio.

„...Auklėtoja prieina artyn, pasisveikina, šiltai priglaudžia mane prie savęs, linkteldama nusišypsos mano motinai ir ima drąsinti bei įtikinėti, kad netrukus aš pasijausiu čia, kaip senbuvė, o jei kas nors bandys ką nors... (čia ji valiūkiškai atsisuka visos 10a pusėn) – turės reikalų su ja. Visa vasaros saulėje įrudusi goveda staigiai suklusta, po to sutartinai palinksi galvomis ir niekam klausimų nekyla, kieno rankose valdžia. Pastebiu, kad visi laisvi, pailsėję ir ramūs. Nelauktai pajuntu kažką įsikabinant man į parankę. „Sėdam kartu. Mano suolo draugė išvyko, tai pas mane laisva“. Pakreipiu akis į kairę pusę, o man šypsosi geltonplaukė garbanė. „Tarp kitko – aš esu Rūta“ – dar priduria.

Sukrentam visi į suolus ir aš nutempiama į trečią suolą prie lango. Auklėtoja pasveikina visą klasę, papasakoja apie mane (pasirodo, mama jau viską spėjusi jai išdėstyti), tad man belieka tik paraudusiai linksėti, kad buvusioje mokykloje mokiausi gerai, kad buvau atsakinga už klasės lankomumą (visi tik suūžė ir iš karto pasiūlė įgytą patirtį kaupti toliau, tai reiškia – padėti klasės seniūnei po kiekvienos pamokos pildyti klasės lankomumo lapus), kad noriai sportavau tinklinio būrelyje ir, kad domiuosi fotografija. Tik tas klasiokas, kur iš dešinės, labai kažko žvilgčioja. Pasirodo ir jis fotografuoja. Pažadėjau atnešti keletą šios vasaros darbų. Atsisukau į mamą, o ji sėdi paskutiniame suole ir šypsosi. Galvoju, jog ji visus mokslus seniai baigus, tad gali šiek tiek ir viena suole pasėdėti. O aš – trečioje eilėje, antra nuo lango...“

Dorinio disputo tęsinys

1. Aptarkime klasės, į kurią atėjo naujokė elgesį. Kas šiems mokiniams buvo būdinga? Pateikite klasės vadovės charakteristiką. Kokia ji?
2. Kas stovi tarp žinojimo, kaip elgtis, ir realaus elgesio? (empatija) Kodėl žmonės vieni kitus žeidžia? Kodėl neretai klasėje, kur mokiniai praleidžia didžiąją savo dienos dalį, pasitaiko tokių mokinių, kurie žemina kitus, rezga visokias intrigas, stengiasi visokiais būdais išsikovoti autoritetą, reikalauja visos klasės sąskaita išskirtinio dėmesio sau? Ko šiems mokiniams trūksta? (sugebėjimo suvokti, kaip jaučiasi kitas žmogus ir noras nedaryti to, ko pats nenorėtų patirti).
3. Empatija – tai vienas pačių svarbiausių žmogaus gebėjimų, kuriam pastaruoju metu skiriamas ypatingas dėmesys ir reikšmė. Tai mokėjimas suprasti kito žmogaus jausmus, numatyti jo elgesį, reakciją. Empatiški žmonės lengvai bendrauja, sugeba išvengti konfliktų, jiems norima pasipasakoti, prašyti pagalbos, jie būna geri, supra-

tingi draugai. Tokie sugeba suprasti kitą iš pusės žodžio ar žvilgsnio. Ar Jūsų klasėje yra empatiškų asmenybių? Surašykite jiems būdingų bruožų ar poelgių sąrašą.

4. Ar susimąstėte, kas gali padėti ugdyti empatiją?
5. „Čekijoje ar Švedijoje patyčias patiria 2 iš 10 mokinių, mūsų šalyje – 7 iš 10. <...> Patyčios tarp vaikų Lietuvos mokyklose yra pasiekusios epidemijos mastą, jos tapo bendravimo norma.<...> Agresijos epidemija apima ir mokytojus, tapę mokinių patyčių objektu jie neretai griebiasi smurto. Pasekmes pamato visi, priešastys lieka už borto.<...> Vyrauja klaidingas požiūris, kad tai tik į naudą, nes vaikai turi užsiauginti storą odą, o ne augti „šiltnamio“ sąlygomis. Toks požiūris veda į pražūtį: patyčios ir priekabiavimas virsta smurtu, o į smurtą atsakoma tuo pačiu. JAV saugumo tarnyba yra nustačiusi, kad dviejų trečdalių susišaudymų mokyklose priešastis – kerštas priekabiautojams“ (Dialogas, 2005 12 16). Ką Jūs manote apie tai? Kas skatina santykių tarp mokinių, grindžiamų patyčiomis, žeminančia kritika ar agresija susiformavimą? Ką patartumėte draugui, kuris kenčia nuo nuolatinių pasityčiojimų? Ar yra būdų tokioms neigatyvioms tendencijoms mokykloje uždrausti?

Papildomai šią temą dar galima nagrinėti:

1. Tarptautinė Jungtinių Tautų taikos saugotojų diena (05-29): Mokslininkai teigia²⁵, kad vienos žinios be jausmų sąlygoja asmenybės dvasinį skurdumą. Toks išsimokslinimas skatina egoistiškumą, galvojimą tik apie savo asmeninius interesus, toks individas nesistengs padėti kitiems ir taip būti naudingu ar įdomiu. Juk pasaulio istorija žino mokslininkų, mirtį sėjančių nuodingų dujų, bakterijų, ginklų, sprogmenų gamybos srityje pasiekusių daug „laimėjimų“. Ir tai vyksta šiuo metu, kai sąlyginai ilsintis tankų, karinių povandeninių laivų, raketų divizijoms aktyviai veikia saujelės ar vienetai teroristų, su savadarbiu sprogmeniu pasiruošusių susprogdinti lėktuvą, skrendantį virš tankiausiai civiliais apgyvendintų savo gimtinės ar kitų šalių rajonų. Ką Jūs manote apie tai? Ar turėtų būti dėstoma empatijos ugdymo pamoka? Kaip kiekvienas mūsų galėtumėme prisidėti prie taikos saugojimo? Gal pirmasis žingsnis į visuotinę taiką galėtų būti taikios, draugiškai bendraujančios, be patyčių ir pažeminimų gyvenančios klasės kūrimas?
2. Pasaulinė Taikos ir Laisvės diena, Žinių diena (09-01): Jau pačioje mokslo metų pradžioje, jei klasėje yra naujokų, aptarkite naujai atėjusių išgyvenimus, galimą savijautą, būtinius pagalbos būdus. Skatinkite mokinius padėti naujai į klasės bendruomenę įsiliejusiems draugams.

Atgal

²⁵ „Kur išeitis? Pirmiausia reikia suvokti, jog chroniškų, įsisenėjusių problemų negalima išspręsti tradicinėmis priemonėmis, nes pastarosios tampa neveiksmingos. Tai patvirtina esama situacija. (Arba, kaip pasakytų A. Einšteinas, rimtų problemų negalima spręsti tuo mąstymo lygiu, kuriuo jas sukūrėme.) Kitais žodžiais, „kaip šauksi, taip ir atsiliesi“: ugdytojo pyktis ar kerštas, neapykanta ar sarkazmas (ypač jeigu jie nepagrįsti...) turi galią „daugintis“, arba rezonuoti, t.y. atitinkamai veikia jo ugdytinių – mokinių ar studentų psichiką: jausmus, mintis, sąmonę... Gaunasi uždara pražūtinga grandinė, pykčiu perkreipianti mūsų veidus, o mąstymą ir kūrybiškumą orientuojanti dar stipresnio kontrasmūgio modeliavimui... <...> Turime kur kas galingesnę ir veiksmingesnę priemonę, kuri paralyžiuoja tolesnius prasižengėlio veiksmus. Tai – MEILĖ: nuoširdi ir altruistinė, gera linkinti ir ... visa nugalinti. Meilė mokiniui tokiam, koks jis šiuo metu yra. MEILĖ – vienintelis „antibiotikas“, galintis sunaikinti blogio mikrobus!“ (žr.: „Ugdytojas ir ugdytinis: partneriai ar priešai?//PAPA-1: www.piliciauskas.info).



Tęsiame publikacijų ciklą „Žiniasklaida – pagrindinė šių dienų asmenybės auklėtoja“.

INTERNETE – NAUJOS SUBKULTŪROS IŠTAKOS

Solėja Karalienė, teisės magistrė

Interneto portalas – tai viena iš žiniasklaidos formų (kaip žinia, egzistuoja elektroniniai žurnalai, laikraščiai, naujienų portalai ir pan.) ir, be abejonės, vienas iš jaunimo bendravimo ir išraiškos būdų. Viename tokių interneto pažinčių tinklapių, kuris, anot UAB Gemius Baltic (žr. skiltį „Reach“)²⁶, per mėnesį sulaukia iki 60% visų interneto vartotojų Lietuvoje, užregistruota jau ne dešimtimis ir net ne tūkstančiais skaičiuojamų lankytojų. Nepaisant dalies netikrų anketų²⁷, UAB Gemius Baltic (žr. skiltį „Visitors (Real Users)“) duomenimis, realių (tikrų) vartotojų skaičius 2008 m. birželio mėnesį šioje interneto svetainėje siekė net 876 291. Skaičius stebėtinai didelis ir leidžiantis daryti pirmąją išvadą – *internetu pažinčių portalai yra itin paplitę paauglių, kurių vertybinės nuostatos menkai susiformavusios ir yra itin pažeidžiamos, tarpe.*

Suprantama, kad tokio pobūdžio tinklapiu turėtų būti naudojamosi vadovaujantis tam tikromis taisyklėmis, kurios, pavyzdžiui, nustato draudimą „platinti, talpinti <...> tekstus, iliustracijas, nuotraukas, vaizdus <...> (toliau kartu vadinama – „Medžiaga“), kuri daro neigiamą įtaką nepilnamečių fiziniam, psichiniam ar moraliniam vystymuisi“ (Naudojimosi tinklapiu taisyklių 5 ir 5.1.5 punktai). Arba, tarkim, sukuriama „Nuotraukų tikrinimo“ paslauga (nemokama), leidžianti vartotojui vertinti, ar vaizdas atitinka keliamus jam reikalavimus²⁸ ir gali būti talpinamas interneto portale, ar turi būti blokuojamas. Tačiau šių nuostatų neveiksmingumu įsitikini dar tituliniame puslapyje, kai pamatai akivaizdžiai per daug apnuoginto paauglio kūno nuotraukas. Jaunas žmogus, trokštantis dėmesio ir savotiško pripažinimo, siekdamas patekti, tarkim, į nuotraukų top'us, neretai turi parodyti

²⁶ Sociologinių tyrimų agentūra, tirianti labiausiai lankomas interneto svetaines.

²⁷ Tokios neretai kuriamos tik tam, kad savo paties nuotraukas įvertintų aukščiausiu balu, o kito – pačiu žemiausiu, ar prirašytų įvairiausio turinio žinučių į forumą.

²⁸ Negalima įkelti nuotraukų, kuriose: nesimato anketos autoriaus veido arba galinčių įžeisti kitus vartotojus; jeigu be anketos „šeimininko“ vaizduojami vaikai, gyvūnai, daiktai, įžymūs žmonės, animacinių filmų personažai, reklama arba nuorodos į kitus interneto puslapius; draudžiama erotika arba pornografija... Jeigu nuotraukoje vaizduojami keli žmonės, vartotojas komentaruose turi nurodyti, kuris iš jų yra jis pats. Kitu atveju, tokia nuotrauka turi būti užblokuota.

tai, kas labiausiai vertinama tarp bendraamžių – seksualų, nuogą kūną. Iš čia seka kita išvada, kad nepilnamečiai, sudarantys didžiąją tokio pažinčių tinklapio auditorijos dalį, stebi aplinką ir mokosi iš jos, taigi pasąmonėje suvokia, kad „nuogas kūnas“ lygus „populiarumui“ ir „draugams“, o draugų juk nori visi.

Taigi, „draugų“ ratas tokia interneto portale plečiamas dažniausiai pačiu lengviausiu būdu – apnuoginto kūno nuotraukos įkėlimu į foto albumą, o ne nuoširdžiu bendravimu. Beveik kas antroje nuotraukoje panelės pozuoja su maudymosi kostiumėliu, mini sijonėliu, nesaikingu makiažu ir atkištomis lūpytėmis (ar kitomis kūno dalimis), kurios tiesiog ir šaukia: „- IMK MANE!“²⁹. Atrodo, kad Lietuvos mastu formuojasi (o gal greičiausiai jau ir susiformavo) masinis reiškiny (kažkas panašaus į subkultūras emo, gotai, pankai, rokeriai ar pan.) – Papkultūra³⁰. Deja, tokio pobūdžio interneto portalai ne tik, kad formuoja iškreiptą paauglio savęs vertinimą, taip pat supratimą apie tai, kuo grindžiama draugystė ar kiti tauresni jausmai, bet ir formuoja Lietuvos, kaip sekso turizmo vystymuisi palankios šalies, įvaizdį³¹.

Tokios žiniasklaidos (turbūt galima teigti, kad ir likusios) turinio kontrolės nebuvimas (ar labai menkas jos buvimas) verčia vis labiau ir labiau susimąstyti visuomenės informavimo priemonių daroma neigiama įtaka ne tik vertybes sunkiai identifikuojančiam ir atsirenkančiam nepilnamečiui, bet ir studijuojančio jaunuolio sąmonei. Tai liudija šių metų gegužės mėnesį vykusios Kauno technologijos universiteto (KTU) Radiotechnikos fakulteto kasmetinės šventės „RAFES 2008“ atgarsiai. Trumpai apie šventę – „kelios poros scenoje šoko vien su apatiniais, kol drąsiausi vaikinai ir merginos nusimetė ir juos. Ant scenos studentai rangėsi lyg striptizo šokėjai, imitavo lytinio akto judesius. Vienas pirmųjų KTU studentų sąjungos įkūrėjų sakė studentų striptize nematęs nieko blogo. „Tegu studentai vieną kartą gerai išsidūksta ir paskui susikoncentruoja mokslams“. Anot jo, palyginti su Amerikos ir Anglijos studentų šventėmis, mūsų šventės – „nekaltų avinėlių mekenimas“³². Taigi, iškart po internetą pasklidus video įrašui (jo pavadinimo dėl suprantamų priežasčių taip pat nenurodau) mane labiausiai domino pačių studentų šios situacijos vertinimas. Komentarų platybėse radau įvairių nuomonių, tarp jų – ir tokį renginį (tiksliau, kas įvyko) pateisinančių³³:

„Ko jus taip pergyvenate. Pasilinksmino studentai. Labai gerai. Nejaugi dabar verkti, kad jaunas esi. Tam ir mokomos universitetuose, kad visko išbandyti ir paskui kvailu klaidu nedaryti. JAV dar ne tokios orgijos univertose vyksta ir viskas normaliai, niekas dėl to pernelyg nepergyvena, o čia dabar „akademine bendruomene, akademine bendruomene“, tai ka studentai ne žmonės? paselti neturi teises?“

„nu ir ka ? nieko čia ypatingo, tusas eilinis ir tiek, USA dar ne tokie dalykai vyksta, per SPRING BREAK ar panasiai, taip, kad lietuva davatku krastas ir čia visi kompleksuoti ir tiek.. viskas čia ok, dauguma lietuviu sexo

²⁹ Internetinis komentaras apie straipsnyje minimą pažinčių portalą: „Kam lankyti porno svetaines ir spoksot į užsienietes, jei gali nemokamai apsilankyti <...> (vengiant nepelnytos reklamos svetainės pavadinimas nepateikiamas – aut. pastaba), kur nuogybės nuo 14m. - be tabu. Rasi ne tik lietuvaite bet ir galėsi pasirinkti tau patinkantį amžių“.

³⁰ Raidės paryškintos todėl, kad dėl esamos situacijos jau norisi kaukti...

³¹ Užsieniečio, retkarčiais sulaukusio neigiamo atsakymo dėl pasiūlyto „pabendravimo“, nuostaba grindžiama tokiu teiginiu: „- Juk Jūs, lietuvaitės, pačios save taip pateikiate!“... Tiesa, sekso turizmui palankios šalies vaizdinį skatina ir pačios Lietuvos pristatymas, kai turistams siūlomi „lietuviški“ produktai, kuriais didžiuojamasi: šalies gamta, istorija ir vietinės merginos (plačiau šia tema: N. Bereišytė, A. Tereškina. „Sekso turizmo rojus?“).

³² Super L.T., 2008 05 17

³³ Komentarų kalba netaisyta.

bijo, kaip japonai zemes drebejimo, taip, kad cia juk tik imitacija buvo ir tiek.. kas cia blogo, normalios panos , aisku viena truputi stora bet nieko :)) SAUNU,kad yra bent pora nekompleksuotu zmoniu lietuvoi.“

„super! ash ziurejau gal kokius 3 kartus. idomu ka jie padarytu uz automobili?“³⁴

Aptikau ir tokius poelgius smerkiančių pasisakymų (kaip antai, „baisiau negu baisu. zmones, mastykit ka darot...“, „slykstu...ziauriai net slykstu buvo ziuret“, „pasibjauretina ...“, „Man tai truputi geda uz tokius studentus... Nu ir kas, kad girti. Bet stabdziai kazkokie net pas girtus turetu buti.“ ir tik vienas susimąstė kiek daugiau – „jooooo... kazin kaip jaučiasi dabar ju tevai...“). Guodė nors tai, kad pastarųjų (netoleruojančių tokius poelgius) pasisakymų buvo didesnis skaičius, tačiau šios šventės vienos iš užduočių turinys (kuo įtikinamiau imituoti intymius santykius) bei dalies studentų pasisakymai privertė susimąstyti, jog *moralinis gyvenimui besiruošiančio jaunuolio išprusimas, jo vertybinių nuostatų formavimas paliekamas jo paties nuožiūrai, nors tiek mokyklos, tiek ir universiteto (ar kitos švietimo įstaigos) pagrindinis tikslas – išugdyti kiekviename vertybines orientacijas, leidžiančias tapti doru, siekiančiu žinių, savarankišką, atsakingu, patriotiškai nusiteikusiu žmogumi.*

Interneto platybėse moralizuodami vienokius ar kitokius tautiečių poelgius, vis dažniau konstatuodami, kad Lietuva tapo sekso turizmo šalimi, savo pilietiško abejingumo dėka sudarydami sąlygas atsirasti naujai subkultūrai – **Papkultūra**, ir nuolat kitų visuomenės informavimo priemonių atakuojami žiaurumu, brutalumu, vulgarumu, nusikaltimais per smelktomis naujienomis esame programuojami būti mankurtais, kurie po truputi pamiršta, kas yra tikėjimas, viltis, meilė, draugystė, pasiaukojimas ir kitos vertybės. Retas jaunuolis supranta, kas yra savigarba ir žmogiškasis orumas, o suaugę dažnai pamiršta atsakomybę už savo vaikų auklėjimą. Kokį palikimą karta gali pasiūlyti kitai kartai, kai diena iš dienos aplinkos veiksniai (o galiausiai ir mūsų mintis) modeliuoja blogiu pritvinkusi žiniasklaida?

Taip, aš turiu teisę rinktis informaciją, kurią pateikia visuomenės informavimo priemonės,- vieną priimti, kitą atmesti. (Tikėtina, kad panašiai elgiasi absoliuti dauguma subrendusių PAPA žurnalo skaitytojų...) Tačiau nesunku suvokti, kokioje situacijoje atsiduria blogiui imuniteto neturintys paaugliai, kurie ir šiaip jau – natūraliai išgyvena hormonų audras...

Girdžiu įsivaizduojamą svetainės savininko ar interneto siužeto autoriaus repliką: „Yra atitinkamos nuorodos („S“, „Jeigu jums dar nėra 18 metų, jūs privalote uždaryti šį puslapį“ ir pan.), kurios perspėja internautą“. Taip, sutinku, tokios nuorodos yra, tačiau jos, taip pat sutikime, atlieka labiau ... reklamos paskirtį. („Uždraustas vaisius vilioja“) Todėl aš šioje vietoje norėčiau klausti: pilieti, tu turi *teisę* siekti asmeninio pelno, bet kodėl nesusimąstai apie pilietinę *atsakomybę* puoselėti nepilnamečio dorines vertybes? O gal manai, kad visuomenės humanizavimas – tai vien tik mokytojų *pareiga*? O gal aukso veršis yra svarbesnis už besiformuojančią paauglių sugyvulėjimo subkultūrą?

Atgal

³⁴ Kaip spaudoje buvo skelbta, „RAFES 2008“ organizatoriai dalyviams pasiūlė laimėti fotoaparata. Norėdami gauti prizą, vaikinai su merginomis turėjo kuo įtikimiau suvaidinti intymias scenas.



Irena Stulpinienė,

*Klaipėdos „Vėtrungės“ gimnazijos fizikos mokytoja metodininkė,
interneto svetainės www.humanistinepedagogika.lt komandos narė,
knygos „Fizika širdimi“ autorė, irst@delfi.lt*

KURK GĖRĮ IR NEPRAŠYKI NĖ KIENO LEIDIMO

PASAULINIO GARSO PEDAGOGAS – ŠĮ RUDENĮ ŠIAULIUOSE!

Didinga yra kūryba, kurios rezultatas – džiugesnis žmogui pasaulis.

Kūryba – aplinkos keitimas dvasiniu veikimu – pagrindinis žmogaus pašaukimas, teigiamoji jo aktyvumo forma. Taika, žmonių santarvė ir bendradarbiavimas visada grindžiami kūrybinių rezultatų mainais, tačiau kūrybingumui silpstant auga prievarta ir agresija – noras valdyti ir turėti nekuriant.

Kaip tai šiandien aktualu kiekvienam žmogui, valstybėms, tautoms ir visam pasauliui. Išties, **kūryba ir bendradarbiavimas – strateginės vertybės!** Jokios politinės programos nevertos nė skatiko, jeigu neskatina žmoniškumo ir kūrybos.

2008 m. lapkričio 21 – 25 d.d. ŠIAULIUOSE vyks garsaus gruzinų pedagogo humanisto, Rusijos švietimo akademijos akademiko, psichologijos mokslų daktaro, Maskvos (miesto) pedagoginio universiteto Humanistinės pedagogikos laboratorijos vadovo, profesoriaus **ŠALVOS AMONAŠVILIO autorinis seminaras**. Akademikas pristatys amžių išmintimi ir šiuolaikinio mokslo pasiekimais grįstą „pedagoginę partitūrą“, skirtą Kilnaus Žmogaus kūrimui – Humanistinę pedagogiką, ne tik teoriją, bet ir praktiką. Š.Amonašvilis sugeba sužadinti potencialų tokios „partitūros“ atlikėją – veržlų ir kilnų mokytoją. **„Kuo jis bus kūrybingesnis ir kuo veržlesnę Tikėjimo, Vilties ir Meilės melodiją jis sugros ugdymo šventyklose, tuo daugiau Šviesos sugrįš į žmonių, o tai reiškia ir į valstybės, gyvenimą“** – rašoma Š.Amonašvilio knygos „Gyvenimo Mokykla“ anotacijoje.

Š.Amonašvilio mokslinės veiklos dėka į šiuolaikinę pedagogiką atėjo teiginiai, kurių turinys įprasmina visą ugdymo procesą ir pastato jį ant tvirtų – amžinųjų – pamatų. Trys aksiomos – genialiai paprastos ir aiškios: vaikas (kiekvienas žmogus!) – ne atsitiktinis, bet tikslinis gamtos Reiškiny; vaikas gimsta su individualia, jam skirta gyvenimo užduotimi,

gyvenimo Misija; vaikas atsineša tam uždaviniui įvykdyti skirtą didingą ir neišsenkamą Dvasios energiją. Todėl kiekvienam paaugliui, jaunuoliui, o dažnai ir suaugusiam, būtinas gyvenimo vedlys – Mokytojas, kuris padės atpažinti gyvenimo uždavinį ir išjudins veikti jame ne siautulingas emocijas, bet dvasines jėgas.

Kokia didinga atsakomybė kiekvieno, kam skirta pedagogu būti!

Priešybė „skatinu-baudžiu“ grįstas autoritarinis mokymas traukiasi labai nenoriai, rimbo ir pyrago „metodais“ apsiribojusieji nebejunta laiko pulso, nebejaučia, kaip pasaulis pavargo nuo susipriešinimo ir kaip jis trokšta santarvės, sąžinės, žmoniškumo bei padorumo. Autoritarinis mokymas visą savo energiją eikvoja reikalavimams išsakyti ir vaikų paklusnumui juos vykdant užtikrinti – bendradarbiavimu ir kūryba čia nė nekvepia.

Bet humanistinis - grįstas dvasinėmis vertybėmis! - ugdymas yra patikimiausia žmonių tarpusavio santykių formavimo atrama todėl, kad jo šaknys geria iš neišsenkančių giluminių šaltinių, o šakos veržiasi aukštyn ir į ateitį. „Ši pedagogika regi vaiką tokį, koks jis yra, susiderina su jo prigimtimi, nes aukščiausiuoju įstatymu skelbia gamtos tikslumą. Ji regi begalines vaiko galimybes, suvokia jo kosmiškumą ir veda, rengia jį visą gyvenimą tarnauti žmonijos evoliucijai. Išryškindama vaiko laisvą valią, ji sutvirtina jį kaip asmenybę ir kuria tokias pedagogines sistemas, kuriose ugdymo procesus nulemia mokytojo meilė, optimizmas, aukšta dvasinė moralė. **Vaiko dvasingumo ir žmogiškumo ugdymą ji pripažįsta visokio ugdymo pamatu.** Ji skatina ir kviečia pedagoginei kūrybai... **Šitos aukščiausios pedagoginio mąstymo formos tikslai ir uždaviniai yra skirti kilnaus žmogaus kūrimui**“, - rašo Š.Amonašvilis (paryškino I.S.).

Humanistinio ugdymo šaknys – žmonijos išminties lobyne. Tą išmintį, sudėtą su giliai išjausta patirtimi, Š.Amonašvilis perteikia tikslia, vaizdžia ir neapsunkinta moksline frazeologija kalba. O tai, ką jis teigia apibendrindamas savo patirtį, drąsiai galima vadinti humanistinio ugdymo filosofija.

Gyvenimas šioje filosofijoje – nesibaigianti Kūrybos ir Gerumo mokykla. Visi mes esame šitos Mokyklos pedagogai ir moksleiviai, nors, lyg atlikėjų natos partitūroje, skiriasi mūsų vaidmenys: auklėtojai-auklėtiniai, viršininkai-pavaldiniai, tėvai-vaikai, amato meistrai-mokiniai ir t.t. Visuomet galime vieni kitiems padėti, būti vienas kitam mokytoju, jei tik mūsų širdys atviros gerumui. Neordinarioje, ir ne vien vaikams skirtoje pasakoje-legendoje „Amonas-Ra“ Š.Amonašvilis kviečia: **„Nepriklausomai nuo to, ar laukia iš tavęs gerumo ar nelaukia – kurk gėrį..., įvertins jį ar ne – kurk gėrį. Nepriklausomai nuo to, ar tavąjį gerumą priima ar ne – kurk gėrį..., mokės už jį blogu ar geru – kurk gėrį. Kurk gėrį ir neprašyki nė kieno leidimo“.**

Būsimasis akademiko seminaras – nepriklausomoje Lietuvoje jau šeštas. Seminaro turinys formaliai tas pats, bet su kiekvienu atvykimu vis įtikinamiau ir įtaigiau Š.Amonašvilis įrodo: mokyklų, kuriose nelieta vietos dvasiniam ugdymui, laukia krachas ir parodo, ko pasiekti gali „susistygavusių“ pedagogų kolektyvas. **„Auklėjimo be Širdies nėra. Nėra nieko – nei meilės artimui, nei patriotizmo, nei pakantos, nei atjautos, nei pagarbos, nei laisvės, nei teisingumo, nei pareigos, nei tikėjimo, nei harmonijos... Kalbėti apie bendražmogiškųjų vertybių ugdymą neturint omeny Širdies – tai tų vertybių neišmanymas... Švietimui trūksta Širdies. Kas šią spragą užpildys?..“** – klausia mokytojų Mokytojas (taip pagarbiai daugelis jį vadina), ir kviečia bendromis jėgomis ieškoti atsakymo.

Būtų labai apmaudu, jeigu unikalios patirties mokslininkas psichologas ir vėl, kaip jau yra buvę, sulauktų daugiausiai tik pradinių klasių mokytojų dėmesio ir tik jie vieni tokių

atsakymų ieškotų... Juk turi rasti nauja pedagogų karta, sugebanti eiti prie žmogaus ne vien nuogų žinių, bet ir širdies keliu, trokštanti „groti“ dvasingos pedagogikos melodiją. O kilnumu turtingą, kuriančią asmenybę „nutašyti“ gali tik tokia pat kūrybinga ir nenuilstančios saviugdos individualybė. Argi ne aukštoji mokykla turi rengti Lietuvai tokius pedagogus? Tad kviečiame ne tik darželių auklėtojus, pradinukų mokytojus, dalykininkus, bet išklausti seminarą raginame ir pačius pedagogų ugdytojus - aukštųjų mokyklų dėstytojus.

Kviečiame taip pat švietimo įstaigų vadovus, kuriems vadybinis popierizmas nebeteikia pedagoginio pasitenkinimo. Kviečiame jaunimą ir tėvus. Visai tikėtina, kad ieškančiam savo kelio jaunuoliui, studentui ar pradedančiam pedagogui šis seminaras gali tapti lemtingu gyvenimo įvykiu.

Organizatoriai kviečia į seminarą pedagogus iš visos Lietuvos. Kas žino, gal ne tik Šiauliuose, bet ir Dievo užmirštoje kaimo mokykloje bręsta plataus mąstymo tėvų ir pedagogų kolektyvas arba būsimoji Humanistinės pedagogikos žvaigždė?

Išnaudokime taip sunkiai realizuojamą, o dar sunkiau pakartojamą (sparčiai kintanti politinė situacija, garbingas jau ir Pedagogikos Metro amžius) galimybę - Š.Amonašvilio „pamokų tvarkaraštis“ surašytas toli toli į priekį, jo laukia šimtai pedagogų, tėvų, studentų įvairiose valstybėse.

Tikėkime, kad Šiaulių miestas pagarbiai ir svetingai sutiks pasaulinio garso pedagogą.

Š.Amonašvilio **seminarą rengia Šiaulių Gegužių vidurinė mokykla**, seminaro iniciatorė - mokyklos direktorė Silvija Baranauskienė, kuri maloniai leido pasiteiravimui skelbti jos mobilaus telefono numerį **8 682 22737** bei e-pašto adresą: s.baranauskiene@geguziai.lt

Mokslo metams prasidėjus seminaro dalyvius registruos bei informuos Šiaulių Gegužių vidurinė mokykla. Registracijos pradžią skelbs taip pat ir interneto svetainės www.piliciauskas.info bei www.humanistinepedagogika.lt

Atgal

Gerbiamasai Lietuvos Respublikos

Seimo Pirmininke Česlovai Juršėnai,



grįžęs iš kelionių radau Jūsų laišką, kuris, prisipažįstu, maloniai nustebino: žinant Tamstos užimtumą surasti laiko atsakyti į interesantų laiškus gali tik asmuo, kuriam daugelis pagrįstai klijuoja Džentelmeno etiketę. Todėl nuoširdžiai dėkoju už atsakymą.

Malonu ir tai, kad sutinku su Jūsų išsakyta nuomone visais rūpimais man (beje, ir ne vien tik man) klausimais. Šis pozicijų pasitikrinimas yra svarbus ir teikia didesnio pasitikėjimo.

Vis tik vieną prašymą Tautos kultūros labui drįstu išsakyti: jeigu kada nors vadovaudamas LRS Plenariniam posėdžiui rastumėt galimybę taktiškai „nuraminti“ įsitarščiavusius Seimo narius (pavyzdžiui, primindamas jiems, kad „iš mūsų elgesio kultūros mokosi tūkstančiai šalies piliečių“; kad „politiko reitingą kelia ne jo gebėjimas įžeidinėti oponento asmenybę, o rasti loginių spragų pastarojo teiginiuose ar pateikti geranoriškų alternatyvių idėjų“; ir t.t.) tai mums, pedagogams, būtų didelė pagalba, o, apskritai, visai visuomenei – pamoka ir nauda.

Naudodamasis proga norėčiau išsakyti ir tokią mintį: gal būtų tikslinga geranoriškai patarti ir šių dienų Opozicijai, kuri, daugelio nuomone, yra pakankamai silpna, nes nespėja pateikti išmintingų ateities įžvalgų, alternatyvių vizijų, o „eina įvykiams iš paskos“ ir chroniškai tenkinasi Vyriausybės kritika. Suprantu, kad tai jos funkcija, tačiau ar ne daugiau Opozicija laimėtų, jeigu ji (paradoksas!) stengtųsi geranoriškai padėti Vyriausybei ir Valstybei? Pateiksiu tik vieną pavyzdį. Opozicija neseniai eilinį kartą garsiai prakalbo apie Vyriausybės aplaidumą, nes ši nieko nenuveikė ruošdamasi „elektroninėms užsienio atakoms“... Klausaisi panašių priekaištų ir galvoji: Vyriausybė neretai primena „gaisrininkų komandą, gesinančią beveik kasdien šen bei ten išplieskiančius gaisrus...“, kai tuo tarpu Tu, gerb. Opozicija, turi gražaus laiko ramiai pasižvalgyti ateities erdvėse, t.y. „numatyti kelis ėjimus priekį...“ Pavyzdžiui, Tu galėjai po „Talino įvykių“ geranoriškai patarti, kelis kartus priminti ir prevenciškai pateikti konkrečių siūlymų galimoms elektroninėms užsienio atakoms amortizuoti... Sutikime, esant tokiai Opozicijos taktikai pasekmės būtų visiškai kitokios: ryškėtų jos intelektualinis potencialas, įsitikintume geranoriškomis pastangomis tarnauti Tautai ir Valstybei (bet ne vien tik kenkti Vyriausybei...), visuomenė gautų konsolidacijos pamokas (kurių vertė neįkainojama), etc.

Gerb. Pirmininke, prašau šias mano padrikas mintis priimti ne kaip pamokymus (Jums asmeniškai jie tikrai nereikalingi...), o kaip troškimą visomis galimomis priemonėmis stabdyti amoralumo smegduobės formavimąsi šalyje.

Dar kartą dėkoju už Jūsų malonų laišką ir linkiu pelnyto ir prasmingo vasaros poilsio.

Pagarbiai ir nuoširdžiai

Albertas Piličiauskas

Vilnius, 2008-07-07

Atgal

„PIRMYN Į AKMENS AMŽIŲ“³⁵

Arūnas Valinskas

Visuomenė, paverčianti mokytoją elgeta, pati pasmerkta elgetauti. Tai vis dažniau sėkmingai pasaulyje ir darome.

Žvelgdamas iš šalies į Lietuvos pedagogų padėtį, norom nenorom dabarties mokytojus imi lyginti su akmens amžiaus jų kolegomis.

Kas buvo pirmieji urviniai makarenkos ir montesoriai? Ogi savotiški antrarūšiai genties žmonės.

Kai stipriausi vyrai išeidavo medžioti, o moterys rinkti uogų, vaisių bei kitų gėrybių, atžalas jie palikdavo su nusenusiais arba luošais genties nariais, kurie jau nepajėgdavo dalyvauti medžioklėse. Šie urvinukus-mokinukus ne tik prižiūrėdavo, bet ir mokydavo. Pagrindinė pamoka – kaip atskirti, kas valgoma, nuo to, kas tave gali suvalgyti.

Tiesa, pažymių tais laikais nerašydavo. Tie, kurie blogai įsisavindavo „dėstomą medžiagą“, brandos dažniausiai nesulaukdavo. O kaip būdavo „mokama“ anų laikų mokytojams? Atkišdavo jiems kąsnį nuo to, kas likdavo „normaliems“ gentainiams pavalgius. Jei nelikdavo nieko, tekdavo sėdėti be „algos“. Ir nesugalvosi piktintis ar streikuoti, išvarys iš urvo ir sudraskys tave miške „medžioklio sužeistas lokys“. Tik todėl, kad esi antrarūšis. Tik todėl, kad tai, ką darai, nelaikoma naudinga darbu bendram urvinės visuomenės labui. Tu – genties našta.

Panašiai ir dabar. Kai mamytės ir tėveliai iš savo „akmeninių urvelių“ rytais išskuba „medžioti“ pinigų, jų atžalos patikimos mokytojams, savotiškai atstumtųjų kastai. Šie privalo su „normalių“ visuomenės narių vaikučiais gražiai elgtis, juos mokyti ir, ginkdie, neskriausti.

Ne, dabarties mokytojai nėra nei nusenę, nei luoši, tiesiog mūsų dabartinės „genties“ – valstybės požiūris į juos toks pat, kaip akmens amžiuje: numetamas kąsnis, kad nemirtų nuo bado, ir lai džiaugiasi. Tiesa, mes humaniškesni, mes neišvarome juos elgetauti. Gera nebūti mokytoju.

Tik nederėtų užmiršti, kad visuomenė, paverčianti mokytoją elgeta, pati pasmerkta elgetauti. Tai vis dažniau sėkmingai pasaulyje ir darome.

Atgal

³⁵ Talpinama perspausdinant iš dienraščio L.T. (2008-07-19) Vyriausiajai redaktorei V. Bartuškaitei sutinkant. Nuoširdžiai dėkojame.- Pagarbiai Albertas P.